

10547 - KABİR AZABI VE NİMETİ, HEM RUH, HEM BEDENE OLACAĞI HAKTIR?

Soru

Benim ilginç bir sorum var. İnsanın öldükten sonra bedeninin hiçbir fonksiyonunu yerine getiremeyeceği gibi, öldükten sonra işitmeyeceğini de zannediyorum. Fakat hadiste haber verildiği üzere kabir azabı vardır. Bu, insan bedeninin hala canlı olduğu anlamına mı geliyor? Yine, Kur'an-ı Kerim'de bildirildiğine göre şehitler ölmezler. Aynı şekilde İmam Müslim'in rivâyet ettiği hadiste Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-, Ebu Cehil, Ümeyye ve müşriklerin ileri gelenlerinin cesetlerine hitap etmiştir. Ömer b. Hattab -Allah ondan râzı olsun-: Ölüler senin sesini nasıl işitebilir? diye sorunca, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- onların kendisini işittiklerini, ancak cevap veremediklerini haber vermiştir. Sizden soruma detaylı cevap vermenizi ricâ ediyorum.

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

1. Ölünün, yaşayanların söyledikleri hiçbir şeyi işitemedikleri konusunda soruda gelen şey, hak ve doğrudur.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

[وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَن فِي الْقُبُورِ] [سورة فاطر الآية: ٢٢]

"Ölülerle diriler (kalplerin îmânla yaşaması ile kalplerin küfürle ölmesi) de bir değildir. Şüphesiz ki Allah, dilediğine işittirir. (Fakat ey Muhammed!) Sen kabirlerde olanlara (ölülere) işittiremezsin!"[1]

Başka bir âyette şöyle buyurmuştur:

[فَإِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ] [سورة الروم الآية: ٥٢]

"(Ey Muhammed!) Şüphesiz ki sen, ölülere işittiremezsin. Yüz çevirip dönüp gittikleri zaman sen

(hakkı işitmekten kulakları tıkalı olan) sağırları işittiremezsin! (Onlar senin yanında olsalar bile sağırlar ve ölümler gibi olduklarına göre, senden yüz çevirip döndükleri ve senin yanında olmadıkları halde sen onlara nasıl işittireceksin.)"[2]

2. Ehl-i sünnet ve'l-cemaat akîdesinden birisi de, kabir sorgusu (fitnesi), kabir azabı ve berzah hayatının olmasıdır. Aynı şekilde kabirde, ölünün durumuna göre ölü için nimet ve rahatlığın olması da Ehl-i sünnet ve'l-cemaat akîdesindedir.

Kabir azabına delâlet eden delillerden birisi Allah Teâlâ'nın şu sözüdür:

[النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ] [سورة غافر الآية: 46]

"Onlar (Firavun âilesi, kabirlerinde azap olunurlar ve hesap gününe kadar) sabah- akşam ateşe sunulurlar: Kıyâmetin kopacağı gün de (yaptıkları kötü amellerine karşılık olarak) Firavun âilesini en şiddetli azaba sokun!"[3]

Allah Teâlâ, bu âyette, ölmüş olmalarına rağmen Firavun âilesinin sabah-akşam azaba sunulduklarını açıklamıştır.İslâm âlimleri, kabir azabının, bu âyet ile sâbit olduğunu belirtmişlerdir.

Müfessir İbn-i Kesir -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Bu âyet, kabirlerdeki berzah azabının olduğu konusunda, ehl-i sünnetin gösterdiği büyük bir delildir.O âyetin delil olan yönü ise şudur:

[النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا] [سورة غافر من الآية: 46]

"Onlar (Firavun âilesi, kabirlerinde azap olunurlar ve hesap gününe kadar) sabah- akşam ateşe sunulurlar."[4]

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hanımı Âişe'nin -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ الْمَأْتَمِ وَالْمَعْرَمِ [متفق عليه]

“Allahım! Kabir azabından sana sığınırım. Mesih Deccal fitnesinden sana sığınırım. Hayat ve ölüm fitnesinden sana sığınırım. Allahım! Günah ve borçtan sana sığınırım.”[5]

Hadisin delil olan yönü; Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in kabir azabından Allah'a sığınmasıydı. Bu da kabir azabının sâbit olduğunun delillerinden birisidir. Kabir azabının sâbit olduğu konusunda Mu'tezile ve diğer sapık tâifeler, ehl-i sünnete aykırı hareket etmişlerdir. Onların aykırı hareket etmelerine de zaten itibar edilmez.

3. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Bedir günü öldürülen müşriklerin ileri gelenlerinin cesetlerine hitap ettiği hadisine gelince, bu hadis özel duruma yorumlanır. O da Allah Teâlâ, onları rüsvay etmek, onlara zilleti göstermek ve onları aşağılamak için müşriklerin ileri gelenlerini, elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- için diriltmiştir.

a). Abdullah b. Ömer'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olduğuna göre, o şöyle demiştir:

وَقَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَلْبِ بَدْرٍ فَقَالَ: هَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا؟ ثُمَّ قَالَ: إِنَّهُمْ الْآنَ يَسْمَعُونَ مَا أَقُولُ [رواه البخاري ومسلم]

"Peygamber Bedir'deki eski (kör) kuyunun başında durdu ve şöyle buyurdu: Rabbinizin size vâdettiğini gerçek buldunuz mu? Sonra şöyle buyurdu: Şüphesiz ki onlar, şu an benim ne söylediğimi işitmektedirler." [6]

b).Ebu Talha'dan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olduğuna göre o şöyle demiştir:

فَقَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا تَكَلِّمُ مِنْ أَجْسَادٍ لَا أَرْوَاحَ لَهَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ مَا [أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ لِمَا أَقُولُ مِنْهُمْ. قَالَ قَتَادَةُ: أَحْيَاهُمْ اللَّهُ حَتَّى أَسْمَعَهُمْ قَوْلَهُ تَوْبِيخًا وَتَصْغِيرًا وَتَقِيمَةً وَحَسْرَةً وَنَدْمًا] رواه البخاري

"Ömer -Allah ondan râzı olsun-: Ey Allah'ın elçisi! Ruhları olmayan (cansız) cesetlerle mi konuşuyorsun? diye sordu. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu: Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemîn olsun ki, siz benim onlara söylediklerimi işitmezsiniz!" Katâde dedi ki: Allah Teâlâ, onları azarlamak, zelîl kılmak, onlardan hıncını almak, onları kederlendirmek ve pişman etmek için Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in

söylediklerini işittirmek için onları diriltmiştir." [7]

Bu hadisteki delil, Bedir'deki eski kuyuya cesetleri atılan kimseleri zelîl kılmak ve aşağılamak için Allah Teâlâ, peygamberi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in söylediklerini onlara işittirmiştir. Bu hadisi delil gösterip ölünün söylenen her şeyi işittiğini söylemek, doğru değildir. Çünkü bu olay, Bedir'deki eski kuyuya cesetleri atılan Mekkeli müşriklerin ileri gelenlerine has bir durumdur. Ancak bazı âlimler, ölünün kendisine verilen selâmı işittiğini, bu durumun da yukarıdaki olaydan ayrı olduğunu söylemişlerdir. Fakat bu görüşün, sahih açık delile ihtiyacı vardır.

4. Kabir azabı, âlimlerin sahih olan görüşlerine göre hem bedene, hem de ruhadır.

Nitekim Şeyhulislâm İbn-i teymiyye -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"İslâm ümmetinin ilk müslümanları ile imamlarının bu konuda izlediği yol, kabir azabı veya kabir nimeti, ölünün ruhu ve bedenine birlikte olur. Ruh, bedenden ayrıldıktan sonra ya nimetler içerisinde yaşar, ya da azap görür. Yine ruh, bazen bedenle birlikte olur ve onunla ya nimetler içerisinde yaşar, ya da azap görür. Bu sebeple Allah Teâlâ'nın haber verdiği şeylere îmân edip onları tasdik etmemiz gerekir." [8]

İbn-i Kayyim -Allah ondan râzı olsun- de bu konuda şöyle demiştir:

"Bu konu Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye'ye soruldu. Biz, onun bu konudaki cevabının şöyle olduğunu hatırlıyoruz:

'Aksine kabir azabı ve kabir nimeti, ehl-i sünnet ve'l-cemaatin itifakıyla nefis ve beden her ikisine birlikte olur. Nefis, bazen tek başına nimetler içerisinde yaşar veya azap görür. Bazen de bedenle birlikte ya nimetler içerisinde yaşar, ya da azap görür. Beden ile ruh birlikte olduğunda kabir azabı veya kabir nimeti birlikte olur. Aynı şekilde ruh bedenden ayrı olduğunda da böyledir.

İlk müslümanlarla imamların bu konudaki izledikleri yol:

İnsan öldüğü zaman, ya nimetler içerisinde yaşar, ya da azap görür. Bu durum ise, hem ruhun, hem de beden üzerinde olur. Ruh, bedenden ayrıldıktan sonra ya nimetler içerisinde yaşar, ya da

azap görür. Ruh, bazen beden ile birlikte olur ve böylelikle ya nimetler içerisinde yaşar, ya da azap görür. Sonra büyük kıyâmet günü olunca, ruhlar bedenlere iade edilir ve Âlemlerin Rabbinin huzurunda hesaba durmak için kabirlerinden kalkarlar. Ruhların bedenlere iade olunması konusunda müslümanlar ile yahudiler arasında görüş birliği vardır." [9]

Âlimler, buna şöyle örnek vermektedirler:

İnsan uykusunda, dünyada kendi yerinde olmasına rağmen, kendisinin gittiğini veya yolculuk ettiğini rüyâsında görür ve uykuda olduğu halde kendisini mutlu ve bahtiyar hisseder veyahut da kendisini üzüntü ve keder içerisinde hisseder. Bu böyle ise, berzah hayatının dünyadakinden daha farklı olması, daha önce gelir. Berzah hayatı, dünya hayatından veya âhiretteki hayattan tamamen farklıdır.

İmam Nevevî -Allah ondan râzı olsun- bu konuda şöyle demiştir:

"Biz, ölüyü kabrinde o halinde görürüz. O halde ölü nasıl sorguya çekilir? (İki melek tarafından sorguya çekilmek için) nasıl oturtulur? (Cehennemlik ise başına) nasıl demir balyozla vurulur da bunun izi onun üzerinde görünmez?

Buna şöyle cevap verilir:

Bu durum, imkânsız değildir. Aksine bunun benzeri vardır ki o da uyku hâlidir. İnsan uyurken bir şeyden tat alır veya ondan acı duyar ama biz ondan hiçbir şey hissetmeyiz. Aynı şekilde uyanık olan bir kimse, bir şeyi işittiği veya onu düşündüğü zaman ondan tat alabilir veya acı duyabilir. Kendisinin yanında oturan arkadaşı bütün bunlardan hiçbir şeyi görmeyebilir. Bunun gibi Cebrail -aleyhisselâm-, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelirdi, ona vahiyle bir şeyi haber verirdi ve orada bulunanlar ise, bunu idrak edemezlerdi. Bütün bunlar, apaçık belli olan şeylerdir." [10]

Şeyhulsilâm İbn-i Teymiyye -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Uyuyan bir kimse, uykusunda gördüğü rüyâdan tat alabilir veya acı duyabilir. Bu da hem ruh, hem de beden için olur. Öyle ki bu kimse rüyâsında birisi kendisine vurduğunda uykusundan uyandıği zaman bunun acısını bedeninde hisseder. Yine uykusunda kendisine güzel bir şey ikram edilip onu

yediği zaman uykusundan uyandıktan sonra onun tadını ağızında hisseder. Bu olan bir şeydir. Uyuyan bir kimsenin ruhu ve bedeni uyku sırasında hissettiği nimetler içerisinde oluyor veya azap görebiliyor ve yanında olan kimse ise onu hissetmiyorsa, hatta uyuyan kimse uykusunda acıdan veya korkudan haykırabiliyorsa ve uyanık olan kimse de onun bu haykırışını işitebiliyorsa veya gözleri kapalı olduğu halde Kur'an veya duâ okuyabiliyorsa veyahut uykuda bir şeye cevap verebiliyor ve uyanık olan kimse kendisini işitiyorsa ve şayet uykuda kendisine seslenildiği zaman işitmiyorsa, kabirde olan ölünün hâli nasıl inkâr edilebilir? Oysa Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-, ölü kabre konulduktan sonra oradan ayrılan insanların ayak seslerini işittiğini haber vermiştir.

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

... إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عَنْهُ أَصْحَابُهُ إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرَعَ نِعَالِهِمْ

[رواه البخاري ومسلم]

"Şüphesiz ki ölü kabre konulunca ve (onu defneden) arkadaşları (yakınları) oradan uzaklaşınca, ölü onların ayak seslerini işitir..." [11]

Yine şöyle buyurmuştur:

[وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَكُمْ لِمَا أَقُولُ مِنْهُمْ] رواه البخاري

"Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemîn olsun ki, sizler benim onlara söylediklerimi işitmezsiniz!" [12]

Kalp, kabre benzer. Bunun içindir ki Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Hendek savaşında ikinci namazının vaktinin çıkmasına sebep olan müşrikler hakkında şöyle buyurmuştur:

شَغَلُونَا عَنِ الصَّلَاةِ الْوُسْطَى صَلَاةِ الْعَصْرِ، مَلَأَ اللَّهُ أَجْوَاهَهُمْ وَقُبُورَهُمْ نَارًا

[رواه البخاري مسلم]

"Bizi orta namaz olan ikinci namazını kılmaktan alıkoydular.Allah onların karınlarını ve kabirlerini

ateşle doldursun!" [13]

Başka bir rivâyette şöyle buyurmuştur:

[مَلَأَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَقُبُورَهُمْ نَارًا كَمَا شَعَلْنَا عَنْ الصَّلَاةِ الْوُسْطَى] رواه ابن خزيمة وصححه الألباني

"Bizi orta namazı kılmaktan alıkoydukları gibi, Allah da onların kalplerini ve kabirlerini ateşle doldursun!" [14]

Nitekim Allah Teâlâ kabirlerle kalpleri birbirinden ayırarak şöyle buyurmuştur:

ثُمَّ يُؤْتَى الْأَنْفُسَ وَالْأَعْيُنَ وَالْأَفْئِدَةَ وَإِذَا بَعَثَ مَا فِي الْقُبُورِ * وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ [سورة
العاديات الآيتان: ٩ - ١٠]

"(İnsan) bilmez mi ki (kıyâmet günü hesap ve ceza için) kabirlerde bulunanlar diriltilip dışarı çıkarıldığı ve kalplerde gizlenen (iyilik ve kötülük)ler ortaya konduğu zaman (hâli ne olacak!)!" [15]

Bu verilen örnekler, uyku sırasında insanın rüyâsında gördüğü şeyler ile kabirde insanın başına gelecek olanları birbirine yakınlaştırmak ve böyle bir durumun olabileceğini belirtmek içindir.

Kabirdeki nimetin veya azabın, uyuyan kimsenin uyku sırasında bulduğu tat veya acının aynısıdır demek câiz değildir.Aksine kabir nimeti ile kabir azabı, daha mükemmel ve daha tesirlidir.Kabir nimeti, gerçek nimettir, kabir azabı da gerçek azaptır.Fakat bu örnek, böyle bir şeyin vuku bulmasının mümkün olduğunu açıklamak için verilmiştir.

Bir kimse, ölü kabrinde hiç hareket etmiyor ve üzerindeki toprak da hiç değişmiyor gibi sorular sorarsa, bu konunun anlatılması çok uzun sürer ve açıklanması için bu sayfalar yetmez.

Allah'ın salât ve selâmı, Muhammed'in, âile halkının ve ashâbının üzerine olsun.

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye, "Mecmû'u'l-Fetâvâ", cilt:4 , sayfa: 275-276

Yine de en doğrusunu Allah Teâlâ bilir.

[1] Fâtır Sûresi: 22

[2] Rûm Sûresi: 52

[3] Ğâfir (Mü'min) Sûresi:46

[4] İbn-i Kesir Tefsiri, cilt: 4, sayfa: 82

[5] Buhâri, hadis no: 798, Müslim, hadis no: 589

[6] Buhâri, hadis no: 3980, Müslim, hadis no: 932

[7] Buhâri, hadis no: 3976, Müslim, hadis no: 2875, Fethu'l-Bârî, cilt: 7, sayfa: 304

[8] Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye, "el-İhtiyârâtü'l-Fıkhıyye", sayfa:94

[9] İbn-i Kayyim, 'Ruh', sayfa: 51-52

[10] İmam Nevevî, "Şerhu Muslim", cilt: 17, sayfa: 201

[11] Buhâri ve Müslim

[12] Buhâri, hadis no: 3976, Müslim, hadis no: 2875, Fethu'l-Bârî, cilt: 7, sayfa: 304

[13] Buhâri ve Müslim

[14] İbn-i Huzeyme rivâyet etmiş Elbânî de "hadis, sahihtir" demiştir.

[15] Âdiyât Sûresi: 9-10